

RENAIXIMENT

Setmanari Valencianista

Redacció y Administració:

Carrer de Sant Cristófol, núm. 2

RÈGIMEN: Autonomia tan ampla com se puga obtindre per a 'ls Municipis y Regió Valenciana.

LLENGUA: L'us oficial de nostra llengua en la Regió y 'n les relacions d'esta ab lo Poder Central.

PERSONAL OFICIAL: Que s'ón valencians tots los qu'en nostra Regió descompenyon en càrrecs públics, incloos los gubernatius y administratius que depenguen del Poder Central, y 'ls militars, qu'impliquen jurisdicció.

PUBLICACIÓ DEL CENTRE REGIONALISTE

SUSCRIPCIÓ:

75 cèntims trimestre

Mm. set, 5 cts. 2 Anual, 10 cts.

ESCLAT DE VIDA

Es ansies de renaiximent nos dúen á la vida, y al obrir los ulls al ésser, saludém á tots.

En loçh distinguit á nostres companys de premsa, qual camí seguirem atents sempre als prudents consells que com á germans nos donen.

Pera 'l públich, nostr'ànima valenciana y nostre cor que glatix per una Patria gran y forta; que fassa valdre 'ls seus drets, la seua personalitat; que impose la seua llengua; que no 's deixe dominar per forces que no sien les propies.

Nostre programa no 'l traçém perque pronte seria vell, y nosatros volém ésser sempre joves; viure la vida renovadora de les necessitats de la nostra terra.

Valencianisar-se, ésser valencians, això 's nostre lema, per ell hem de lluitar constantment, gastarem les nostres energies fins aconseguirho, y ho conseguirem.

Al naixer á la vida nova, saludém á tots.

LA REDACCIÓ.

RENAIXIMENT

RENAIXIMENT! Ab esta paraula màgica, evocadora d'anyoradices esperances, se presenten huy á la lluyta aquells valencians qu'anteposen á les mires de tot orde, l'amor immens y desinteressat á la terra en que naixqueren, ahon está la fosa de lurs pares que després serà la d'ells, ahon tenen sa llar que més tart serà la de lurs fills, ahon tenen lurs carinyos, lurs efectes, lurs interessos...

Lo sol qu'els enlluerna diu *Patria*, y ¿quina empresa, per gran que sia, no realitzaràn guiats per tal llum? No hi ha més que mirar la mainada d'héroes y màrtirs qu'ens presenta l'història y que respecte y admiració tan gran nos causen y vorém que tots ells van animats per lo mateix crit y arpegats baix la mateixa senyera, lo crit d'amor á la patria, la senyera de lur redempció y engrandiment.

Y es perque junt á este sentiment tan gran y ab ell com penetrant n'hi ha un altre més gran encara, l'amor, pera 'l qual tot son portes obertes, grans planes, còrs amichs, puix té vol d'áliga pera remuntarse per damunt d'esperits gicotets y passions menudes, y abaixant als altívols y pujant als humils, fa que tots se troben, sens lluyta, sens recels, sens odis, ab armonia perfecta al crit de tots som germans. ¡Y agarrats del braç fan tots via, cantant l'eterna cançó de la vida y 'l còr esclatint per l'amor qu'els diviniça!

Per 'xó, no hi ha que buscar en los de RENAIXIMENT odis y envetjes, no, ans al contrari, amor, y gran, pera la patria valenciana, dende l'Ebre á Murcia, dende la mar á Aragó y Castilla,

pera tots los valencians, pera tots aquells que no sento, atjuden á la llavor del resorgiment.

Unicament aixís, ab gran scopi d'amor y posat éste al servey de la patria es com podrán marxar arrogants per los camps puntjosos de les idees nobles, sens fer cas de les trabes qu'els posen los contraris, sens oír les rahons dels que, ó bé débils ó bé traidors, els aconsellen desistir de l'empresa per ésser ésta massa gran, sens lo desconhort qu'avegades produix en ú mateix la lluntor del objecte á que s'aspira.

Y serán respectats, y Valencia tota els atjudará, puix ha de vore en ells no uns més, que van á exteriorisar lurs passions, sino uns verdaders abnegats, que van á refer la patria valenciana segóns les actuals orientacions del intel·lecte humá.

Per 'xó alcomencen demanant l'autonomia del realme valenciá, puix axina se conseguirá l'ànima valenciana huy esfumada per accions estranjeres, y una vegada obtinguda, ésta posará de manifest les energies qu'enclou.

Y ahí está precisament l'eix del problema valenciá, en que hi han forces pera treballar y se l'impedix lo treball, ó s'el desorienta, donant per resultat anomalies grans en la vida del país, que 's manifesten: en l'orde polítich, ab la divisió en partits qu'uns á altres s'odien; en l'económich, ab la retirada dels capitals del treball actiu; en lo literari, ab la casi ninguna producció valenciana, y en conjunt ab eixa degeneració orige de tantes escenes d'odi com s'han presenciat d'uns cuants anys en ça, de tantes envetjes que s'han anteposat á verdaders interessos, tans egoísmes y cobardies qu'han triomfat al anar embolicats en lo mantell d'una prudencia absolutament desconeguda ó quant més traidorament entessa.

Y l'ànima valenciana, una vegada imposada, contindrà egoísmes, desfará envetjes, fomentará la lliteratura, traurá 'ls capitals y unirà 'ls partits y 'l renaiximent valenciá serà un fet, com es el d'altres pobles.

No van, puix, desencaminats los de RENAIXIMENT, amor d'ells pera tots y de tots pera la patria, y aixís agarrats de les mans, com los antíchs voltaben la falla qu'en honor á la deça Ceres cremava en mitg l'hera al acabar la collita del forment, farà qu'ara volten també lo monument qu'el avenç alça pera 'ls pobles treballadors, coronat per lo fum d'els fabrils fumerals qu'escriuen lur nom en lo cel, animat per lo agut xiulit de la locomotriu ó lo ronch bramar del navili qu'anuncia la partida pera llunyanes y estranjeres terres portant lo producte de lur agricultura, lur industria y adornat tot per les produccions més hermoses del art ó les més altes concepcions de la ciencia.

MANUEL D'ESPINOSA.

BATALLA DE FLORS

¡Llunt la presa diaria d'esta vida d'esclau!
¡Llunt rancors! ¡Llunt misèries!... Hui se riu y se viu.
¡Pla á la santa sobra del Art y del Estiu!
La batalla escomensa... ¡Y en el còr tot es pau!

¡Vom?... Es nota de prócers y en tirar se complau
ròcs fins al pòble—que s'ofega captiu
entre basques de carn...—Pero el bou pòble 's riu
y una pluja de ròcs sobre el pit d'ella cau.

May ella—rica y noble—tastá tan dolça mól...
¡Llengü li ha tirat flors com el pòble!...

En el sol
se para el Sol... y esclata en rialles de llum!

¡En rialles esclaten ulls y llàbils y còrs!...
¡Per un instant,—borratjes de colors y perfums—
tots son iguals y es volen!...

¡Qué pòch duren les flors!...

JUAN B. PONT.

OFRENA

PATRIA, bella patria meua, terra valenciana, mare terra: ofrena de ta joventut son estes tentatives d'anunciació prometedores, que volen fer viure y sentir intensament l'ànima forta de les teues coses.

Escolta, escolta la paraula nova en les veus vibrants de tos fills valents.

Perque som els eters adoradors de ta bellesa; perque 'n nostra sang portém la sava juvenil de les teues primaveres; perque un día y altre, beguerem la llum del teu sol; perque hem sentit l'impuls creador de tes entranyes en els parts grandiosos dels teus abrils.

Perque amém la renovació constant de la vida; perque no sols pensém en els que viuen les hores d'ara; perque pensém també en aquells qu'han de viure les hores futures.

Acull joyosament á ta joventut qu'aplega triomfant de vida, de vida nova, á ofrenarte en un sublim esforç de voluntat, energies sanes, deliri d'ideals, esperit, coratje: vida, vida, vida.

Som la joventut que anuncia un altre temps en el comensar d'un camí penós; som els que 's llansém decididament per entre 'l estrany soroll de ta Ciutat esclava, cridante pel teu nom: Patria; parlant ta llengua; som els que te honrém volente purament valenciana, sempre nostra, sense influencias estranyes que 't dominen ni forsades vestimentes que 't disfrasen; som la joventut portadora de noves orientacions, y com es tan gran la Fe que tenim, somniém un futur esplendorós en les nostres ansies de renaiximent.

Serás tota nostra, serém sempre teus; lluitarem per tú, te conquerirem pam á pam pera tornarte la teua característica personal del passat, en les necessitats del present, en l'avans impetuós del pervindre.

Y l'ardent sol de ton cel puríssim enfortirà els entusiasmes de ta joventut en els moments de desfalliment, y 'l perfumat oreig de les teues hortes refrescará novament les energies cansades pera may acabar la lluyta sempre triomfant de nostres idees grans; y al seu pas se-

gur, y al seu pas ferm, la llavor fecundant de nostre patriotisme s'extindrà per tot arreu.

Y la llum transparent dels teus dies clars portará 'l convenciment fins á l'ànima del poble tot, feent esclatar aubades en els fronts boirosos, enardint esperits al despertar les dormides fibres de la rassa.

Y en plena Naturalesa florirán els ideals verges; els clavells sanguents de la batalla, els morats lliris dels ventsuts, les roses blanques de la Pau, y brotará, brotará el nou llover de la Victoria.

Valor pera 'ls primitius, pera 'ls que se llansen resoltament en mitg d'una política decadent de personalisme ont les idees sempre hermoses no tenen lloch, per entre 'l sorollós musiqueig d'una castellanisació impropia, de ciutat influenciada, á predicar les idees noves en ta parla dolça.

Acull, Patria meua, nostra ofrena homil, naixquda de les sanes doctrines que beguerem en les cristallissades fonts de ta brillant Historia.

Sang dels teus héroes hi ha en nostres venes; en nostr'ànima les sensacions delirants y creadores dels teus gloriosos artistes; en nostra pensa els delicats somnis dels teus immortals poetes, y en nostres cors un sentiment gran de compasió pera aquells que cregueren esborrar el segell de les rasses, al imperatiu impuls de les seues quimeres.

Perque som els eters adoradors de ta bellesa; perque sentím fondate la plenitud d'una vida nova; perque te volém engrandida y poderosa, feente homil ofrena de nostra joventut, Patria meua, bella Patria, terra valenciana, mare terra.

MIQUEL DURÁN TORTAJADA.

SOLIDARITAT

HAVÉM de rendirnos á la evidencia. Si volém perseverar sent homens de rahó, anteposant en totes les esfères la reflexió y la veritat als apasionaments y á les preocupacions, sempre malsanes, no tenim més remey que, mirant fredament totes les coses, tan sols guiarnos per lo que nosatres personalment analisém y vejám en tota mena de asuntes; sense donarli may ningún valor al sentiment y al prejudici, á la idea anterior, més ó menys arraclada en nostre esperit, si aquesta no ha segut enáns fonamentada per un ver y ben realisat análisis y per una prudent crítica.

Açó mateix havém tengut nosatres en conte, sense determinarnos á donar á priori lo nostre vot, quant volent obrar dins de la bona fe que nos caracterisa, nos varem sentir obligats á desentrançar, lo que era y lo que significava lo portentós y ferm moviment de la Solidaritat. Al apareixer este intensísim y patriótic esclat en una de les més bledanes regions de nostra Espanya, nos reservavem, es veritat; pero no ho ferem

açó de una manera pasiva y morta, sino que, aprofitant tots los moments, totes les ocasions, enteratnos, no assoles de les defenses, més ó manco apasionades, que de ella llegiem en los periódichs afectes, sino també de les crítiques y contradiccions, manco ó més enverinades, que nos molts detractors no escatimaren, poguerem á la fi formar nostre cabal concepte y desidirnos fermament, según l'honorat sentir de nostra consciencia.

Huí estém tan convençuts com el que més, de que no hi ha camí més recte y més aprofitós pera la salvació de Espanya, pera l'implantament de nostre vell programa de sempre y pera 'l progrés y constitució definitiva y fôrta de la nació, qu'el que marca y ha començat ja á seguir de colp y volta la Solidaritat Catalana.

No asoles pera 'ls que se diém y som demócrates y avançats de tota la vida; sino pera tots aquells que vullguen verament blasonar de progresus y de desinteresats amadors de la soberania nacional y del govern del pòble per el pòble, la Solidaritat té que ser considerada com la més fonamental revolució, pera aplegar prompte á la fi real y práctica, que deu ser ara per ara son més coral desig.

Efectivament: deixant á banda lo de la lley de jurisdiccions y també les trascendentals aspiracions autonòmiques de la Solidaritat, fixemse tan sols en lo que val y significa son desidit propòsit, que ha realitat ja en tota Catalunya, de acabar pera sempre en los diputats y senadors *cuneros*, en los inmorals y vergonyosos *encasillats*, que ab lo major afronte venen sofrint casi tots los pobles de Espanya.

¿Quina es la diferencia fonamental entre l'absolutisme y el règimen constitucional (foral en atres temps), que hui domina é informa totes nostres lleys? No cap dupte, que aquella diferencia está tota en que en l'absolutisme ó despotisme no hi ha cap divició de poders; mentrimentes que en lo constitucionalisme tenen per precisió que estar ben desllindats y definits los tres poders fonamentals: lo legislatiu (Corts), lo executiu (Govern) y lo judicial (Tribunals de Justicia), ademés del poder moderador, representat en totes les formes de governs per les altes institucions, siguen estes les que siguen.

Ara bé: ¿quánt ha pogut açó, que estava ja previst en nostre antich règimen de la Etat Mijana y que está ara consignat en nostres lleys desde la Constitució del any 1812, ser una realitat en Espanya? ¿Quánt ella ha seguit veritat, en aquests temps, aixó de que les Corts fassen les lleys, elles asoles, de acort ó sense acort en lo govern, y lo de qu'este tan sols, y no res més, estiga obligat á eixecutar lo que aquélles dicten y manen, y lo de que 'l poder judicial siga verament lliure y deslligat de tota influencia de dalt, que 'l puga torcer? ¡Ah! enjamay. Puals de noria amunt y puals de noria á baix: sempre 'l manubríf electoral, lo caciquisme, el *chanchullo* y la baixesa ó els dinés, han fet impossible que les Corts hagen seguit verament la expresió genufna y clara de la voluntat del pòble.

La Solidaritat Catalana, rónegament ha seguit qui ha posat lo dit en la llaga: ella enviá quaranta diputats de Catalunya á les Corts, que representen en veritat dins de elles la aspiració tota de son pòble. Seguíxcalos Espanya: envien les regions totes lo seu contingent sanejat y entusiástich, y prompte, molt prompte, els doctrinaris de totes les classes haurán de pegar á fugir, triunfant asoles la justicia, la moralitat, la lley y la salvació de la patria.

L. L. CEBRIÁN MEZQUITA.

BREUS APUNTS SOBRE 'L TEATRE VALENCIÀ

(Carta oberta al Sr. Director de RENAIXIMENT)

APRECIABLE Sr. Director y amich: Sumament honorat per l'encarrech de colaborar en sa discreta revista, á la que desitje llarga y próspera vida, li acompanye estos «Breus apunts sobre 'l Teatre Valencià», que celebraré me-reixquen son beneplácit.

Soch de vosté affm. s. s. q. s. m. b.,

Francésch Vilanova.

§ I.

Orígens del Teatre Valencià

(SIGLES XIV, XVIII Y XIX.—«ELS MILACRES».—1855 AL 62.)

No hiá que buscarlos molt llunt. Si bé á últims del sigle XIV, el caballer Vilaragut y Micer Domingo Mascó representen, entre atres, dels quals s'habrá perdut el rastre, la tendencia erudita y popular de nostra Dramática; aquél traduhint al llemosí les «Tragedies» de Séneca, y éste escribint una farsa qu'es posá en escena en el Palau Real de Valencia, en Abril de 1394, titulá «*L'hom enamorat y la fembra satifeta*», es lo cert que tan remota y confusa tradició no influí pera rés en el renaiximent de nostre Teatre.

Ben avançat el sigle XVI, el cuentista Timoneda (1) va traduhir en prosa varies comedies de Plauto y algunes farses italianes, publicá com á llibrer les obres de Lope de Rueda, y compongué alguns passillos originals. Per el mateix temps, el capitá Cristóbal de Virués escrigué algunes tragedies, sent el primer, según Lope de Vega, que adoptá la divisió en tres actes ó jornaes. Pero tant els citats, com Boil, Ricardo del Turia, Tárrega, Aguilar y Guillem de Castro escrigueren en castellá, que fon desde entonces, si no la llengua política, per lo menos la literaria de Valencia.

Tampoch daten els orígens de nostre Teatre dels coloquis descriptius y satírics de Carlos Ros, en la primera mitat del sigle XVIII, ni dels famosos «Coloquis polítics de Saro Perengue y el Doctor Cudol», de principis del XIX, ni de les célebres «Cantaes de cego». La Dramática actual valenciana deu son naiximent á una costum popular, la dels «Milacres» de S. Vicent Ferrer. Esta especie de autos se representaren en els carrers de Valencia, desde els comensos de la pasá centuria, primer en castellá, y no per els asilats del Colegi Imperial, sino valentse de «*morionelles*» ó autómates. Més avant, y quizás en motiu del IV centenari de la mort del Sant (1855), escomenzaren á representarse en la llengua del país y per els gichs de la esmentada casa. Al principi, degúts á autors anónims, verdaders productes de la Musa popular, foren molt rudimentaris é incorrectes. En ells intervenen, á banda dels indispensables Patró de Valencia y el Llech ó Motiló, especie de Sancho Panza en habits dominicos, molt poch personages, y constaben de poques escenes. U dels més notables el conserve yo manuscrit (tampoch entonces s'imprimen), y es titula «*La font de Llíria*». U dels vehins de aquella població se dirig al Sant y li diu:

«Esta es la font, Pare Mestre,
Que era avans tan abundant,
Que regaba tot asó;
Era fertíl sense igual, &c.»

En ell s'encontra la signy y la forma, digna d'elogi, per el fondo y la forma:

«Tú casi voldrás mostrar
Que qui té un vici ó mal deuto,
En ell precís morirá;
¿Y la gracia del Sinyor,
Y aquella preciosa Sanch (2),
Que dorrará per nosatros,
Als més pòsims no fa sants?
La Magdalena, Cortona (3),
Tais, Sent Agustí y Sent Pau;
¿No foren grans pocadors?
¿Y ara no son uns grans Sants?»

Un atre dels primitius, pero ya imprés, «*La venta apareguda y curació de una muda*», explica el argument, á modo del Prólech dels grechs y els románs, per mitj de la sigüent ben trazada décima:

«En milacres no creía
U, com tants quo sol haber,

(1) Apenas se tenen notícies biografiques de Timoneda. Si no hiá error de nom, degué morir centenari, per quant hiá obres seues impreses en 1611 y 1697, cas unich en la historia literaria.

(2) Ha que advertir que en Llíria hiá una antiga iglesia d' este titol, abon, según la tradició, predica S. Vicent.

(3) Santa Margarita de

Que el Pare Vicent Ferrer
Portaba en sa companyia;
Pero quant aplegá el dia,
Que la venta aparegué,
Y que una muda tingué
Por mitj del Sant, la salut,
El incrédul convensut
El seu error comprongué.»

Regularitza ya el género, el cultivaren bons poetes. Yo he vist representar y he llegit «Milacres» molt primorosos, degúts á Balader y á Campos Martí. Escalante escrigué ú, titulat, si mal no recorde, «*La Vanitat castigá*». Entre els «Milacres» de més mérit poden citarse: «*El sortí*», «*Les naus de Barcelona*», «*Els bandos de Valencia*», «*El giquet desuartizat*» y «*Un ángel qu'es torna al Cel*». Y no tan sols feren ses primeres armes en esta humil palestra els autors que después habien d'honar nostre Teatre, sino que també alguns d'els actors valenciáns més esclariats, com el insigne Mora, tingueren son aprenentaje en els altars de Sent Vicent.

Dos anys después de dit centenar, en 1857, publicá l'ilustre escritor Don Joseph Bernat Baldoví (alies «el Sueco»), la obra, si no estich mal informat, primera del seu repertori, que se titula «*Un fandanguet en Paiporta*». Está dedicá al Marqués de Malferit, y no porta indicació d' haberse representat en ningún Teatre. Al cap d' atres dos anys, en 1859, ixqueren á llum dos obres de molta més espenta: «*La millor rahó*, el trabuc», de D. Franciscó Palanca (1), estrená en general aplauso en el Principal de Valencia, el día 27 de Maig, y la saladísima parodia del Tenorio, «*L'Agüelo Pollastre*», del mateix Baldoví.

En molt curta diferencia de temps aparegueren els atres caps de brot de nostre Teatre: en 1861 Rafel M.ª Liern, en «*Una paella*», estrená en el Principal el 19 de Novembre, y Eduart Escalante en «*Déu, dénu y noranta*», que feu furor en la Princesa, el 7 de Dehembre, y en 1862, Jogfm Balader posá en escena, en gran aplauso, el 29 de Novembre, en el Teatre Principal, la sehua comedia en dos actes, «*Eixarop de llarga vida*». En totes estes obres manifestaben dits autors les condicions especials de son estil, que desarrollaren después en produccions més acabaes.

F. VILANOVA.

COLABORACIÓ CATALANA

LA RENAIXENSA VALENTINA

Por ser aném errats, pero no ho crec, els catalans que, en el despertar de Valencia hi vefem consemblances ab la Renaixensa nostra.

El mateix nom que porta aquet setmanari, ¿no'ns recorda el d'aquella gloriosa «revista» que, ab fe comensada pels vols de 1870, es devingué setmanari valent, diari de propaganda y combat, y vera y viventa encarnació de l'ideal nostre per més de trenta anys? Aquesta encoratjadora realitat de les aspiracions de Valencia, condensades, simbolicades y dutes a la lluita intelectual ¿no es la reedició, en lo fonamental y permanent d'aquella catalana patriótica publicació, quin recort servarém els seus contemporanis y servarán agrahts els nostres successors, els qui gaudirán els fruits de les campanyes d'aquella memorable y dreturera *Renaixensa*?

Tal y com fon a Catalunya, en el fons, es en el fons a Valencia, menys en qualque alteració ben important qu'aviat hauré de definir, comentantla. *Renaixement* veu la llum anys després qu'un estol de poetes-patriotes senten y canten, vagament als comensos, xardorosament més tard, tot allo que, pot ser informe y indecis, batega en l'ánima dels escullits del seu poble; anys després que la llengua hermosa de Valencia ha alsat senyera y reconquistat, en menys o en més el lloc, qu'a casa seva li pertoca. També a Catalunya tinguerem abans que tots els nostres cantaires, els trovadors vells y nous, els característichs y no confondibles *Jocs florals*. També

l'hagerem de defendre y vindicarlo y enallirlo el nostre aimat llenguatge, y foren poch, sols *l'élite*, els qui de prompte 's rendiren al sagrat toc de revella de la vella Patria.

Així Valencia.

Pero Valencia te a més d'aixó, que no es poch, lo que aquí no tenfem; un espill hont mirarse, una victoria frapant, qui encara vibra en l'atmosfera, y que si ensá de l'Ebre ens dona l'orgull del deure complert y l'gros coratge d'una campanya reeixida, de l'Ebre enllá pot esser, ha d'esser, es, el poderós encís, l'irresistible estimol, la penyora certa del triónt. Perque germans que som per l'història y la llengua, successors com sou d'aquella gent de Lleida y altres indrets del Principat que, ab el gran Jaume, anaren d'aci y ahí 's quedaren barejats ab els besavis vostres, tots aquells de vosaltres que sentíu ab llur dintre la sang ilustre de generacions qui foren, vindrán a arrecerarsi sota aquesta bandera qu'a Catalunya flamejava llavors dels precursors poetes, llavors dels primers *Jocs florals*, la meteixa qu'avui sosté 'l nostre jovent, aquella que vosaltres haveu pres, perque es també la vostra, y aneu vestintla ab ornaments propis de la vostra terra, filla y germana, si aixó pot esser, de la nostre terra.

Y no es petita, sino grandiosa, aquesta diferencia. Os troveu, els valenciáns, ab els efectes ja assolits pels vostres naturals aliats, y ab les ventatjes que dona el temps guanyat pels catalans. Qui sab si en altres encontrades d'Espanya voldrán y *sabrán* treuren partit dels éxits nostres, com ne treu Galicia ab fervor y constancia dignes de lloa; mes dels bons fills de Valentinia no cal dubtarho. Com a Galicia deu unirvos, y os uniré de pressa, el llas «idioma», y a més d'aquet llas, ab nusos forts, estrets com el nus del llenguatge, farà irresistible l'acció vostre quelcom adormit fins fa poch entre vosaltres, quelcom qu'el *Rat Penat* restituf a la llum, sota y entre mitx de les seves esparses; lo que niua més fondo en tot cor valencià, qu'es, l'anyoransa del poder y la gloria dels temps d'altre temps, la consciencia que torna del propi valer, del propi mérit y dels propis drets.

Aquesta rassa egoista, que diuen alguns, aquesta gent que sols pensa en el guany y en l'interés del diner, segons declaren ab insistencia aquells que de nosaltres no més veuen l'escorça, els catalans, pensárem ab vosaltres al bell punt, y tal vegada abans, d'esdevinir polític y sociológic lo que de bell enduir fon impuls passional. Pensárem en vosaltres, y a l'ánima nostre, quan en somnis, que comensen a esser realitats, veiem de gais colors la reaparició de Catalunya poderosa y gran, s'ajuntaven, formant y arrodonint el quadro, tots aquells pobles que visqueren al nostre escalf la nostre vida. Crevem llavors, joh sí!, que no sempre fora menys quall somni, pero, ¿quif de nosaltres esperava comensar a veuren la positiva y còrpreadora transfiguració, l'esclat de triónt y vigorosa realitat?

No sabém dirho, jo no sé dirho; pero sempre que d'aixó parlo, quan d'aixó escrich venen a la memoria meva majestuoses y ardentes, les belles estrofes de l'himne alemany:

Was ist des Deutschen Vaterland?

So weit die deutsche Zunge Klingt
und Gott im Himmel Lieder singt.
Das soll es sein! das soll es sein!
Das ganze Deutschland soll es sein.

Y els ardets joves de la Valencia culta, aqueix jovent que enamorat y orgullós de llur terra, segueix, engrandeix y més amunt enlaira l'obra dels Llorente, ab els consells de l'experiencia d'altri, ab el mirall, sempre al devant, de Catalunya, quina amistat sincera y

(1) En la llista de les obres d' este autor apareix com a primera la titula «*Llagrimas de una femella*», pero no tuch indicació ninguna relativa a la feja de son extensió.

cooperació decidida no ha de mancalshi y ab la perseverancia de qui te tot el pervenir com seu, referán de bell nova la Patria valentina, y contribuirán en la part que 'ls hi toca, a que torni a esser l'himne germánich el cant d'un gran poble que 's diu Valencia a casa vostre y Catalunya aquí casa, y a Catalunya y Valencia, a Europa y América, a l'Assia y a l'África, y arreu del mon pensa y sent y adora a Deu en les variants d'un sol llenguatge.

B. SANTOS Y VALL.
Del Ateneu Barceloní.

TRIBUNA LLIURE

Deferents en els pobles que 'n la Regió Valenciana parlen el castellá d'orige dels seus pobladors, obrim esta secció y la oferim á llurs fills, pera que puguen desde nostre setmanari escriure en defensa dels interesos regionals.

PRO PATRIA RELICTA

QUIÉN, que sea bien nacido, no ha llegado á sentir alguna vez en lo más hondo de su pecho la arrobadora sensación del amor patrio?

Quién, no ha percibido un instante siquiera, el precipitado circular de su ardorosa sangre y los latidos de su corazón en acelerado ritmo, ante el olvido ó el menosprecio del pedazo de suelo, que dió alombra á sus primeros vacilantes pasos?

Viajero de la vida, llevóme la cariñosa solicitud de mis mayores á la pensión de «San Lorenzo del Escorial». Apenas mediaban los días de mi infancia, y ya el *quid divinum* que positivamente se infunde en nosotros al nacer, encendió mi pensamiento, y á su impulso, apartando mis ojos de aquellos lienzos de granito en los que un Austria exánime y melancólico dejó impreso el sello de su aterradora grandeza, volaba mi espíritu desde aquel frío rincón del Guadarrama hacia los lugares en que nació, donde naturaleza se mostró espléndida en florestas, arroyos y montañas, y á su mágica evocación conmovíase todo mi sér, nublábanse mis ojos y el dulce nombre de madre salía de mis labios envuelto en un suspiro. No era solo el de la santa mujer que me dió la vida, el recuerdo que despertaba aquel nombre, no; era más, mucho más lo que remembrado por él surgía con prodigiosa claridad en mi mente de niño, algo que entonces no podía definir, y que hoy desentraño con gozo; era el recuerdo de la calleja en que correteaba con mis compañeros de escuela, el de las gradas de la iglesia en que con otros chicos curioseaba las bodas, entierros y bautizos del pueblo, el del huerto de mi casa á cuyos granados y cerezos trepaba jadeante y anheloso por la conquista de frutas y nidos, el de las vocingleras campanas cuyos volteos sonaban á palabras de acento acariciador y conocido, el de los pinares que festoneaban de parda crestería los vecinos montes, el del cielo azul de mi lejana tierra, era, en fin, el recuerdo intenso de mi patria.

Han pasado los años con sorprendente celeridad; los sentimientos y los amores de aquellos días han cristalizado en ideas más potentes, más grandes, más positivas, y estas ideas hanme parecido, por su origen y finalidad, alegrías de la luz pública, siquiera sean presentadas con la modesta indumentaria de mi léxico.

Por ello, haciendo pis en la publicada ley de ferrocarriles secundarios y aceptando el honroso lugar que en sus columnas me concedió el diario *Las Provincias*, di comienzo á la campaña que en sucesivos artículos vengo sosteniendo por la defensa de una región olvidada de los poderes públicos, menospreciada de las empresas industriales y casi desconocida de los mismos valencianos mis coterráneos.

Razones de incontestable verdad, algunas ya expuestas, y otras que expondré á su tiempo, demandan de imperioso modo la construcción por esta zona del secundario de que dejo hecho mérito. El suelo de este país es féráz, el cielo clemente, la topografía pintoresca y la población laboriosa. Si algunos montes poblados quedan en la provincia á más de los de Porta-Cuñi, Enguera y Bicorp, están en Chelva. Cereales, caldos, frutas exquisitas, maderas, leñas bajas, sílices, tierras refractarias, caza y pesca, abundantes son en esta tierra, donde la pródiga mano de Dios derramó tanto sus dones cuanto los hombres escatimaron su aprovechamiento.

Cuando en círculos y sociedades he oido las descripciones que viajeros por sport é industriales nómadas hacían de la belleza y fecundidad de otros países, ó cuando en periódicos y revistas he leído encomiásticos artículos detallando las naturales hermosuras y riquezas de otras regiones, he sentido, no sé si indignación por el desconocimiento que se tiene, en general, de ésta, ó alegría al considerar de antemano la sorpresa de unos y otros el día en que, visitado y cono-

cido este rincón de la provincia de Valencia, salga de su aislamiento entrando en el concierto mundial que las artes, las industrias y todas las actividades humanas forman á la sombra de leyes protectoras y con el concurso de las modernas sociedades.

¿Dónde encontrar, como aquí, la exuberante vegetación y la belleza que se halla en los prados de *San Francisco*? ¿Dónde montañas como la de la *Virgen del Remedío*? En ella y á 1038 pies de altura sobre el nivel del mar yérguese, como arrogante centinela del reino de Valencia, rematando en puntiaguda roca, el pico de su nombre, y como ave gigantesca que logró cobijo á su amparo, se esconde en una amplia oquedad del peñasco el magnífico edificio, que con ermitorio y hospedería, levantó la fe de nuestros abuelos. Desde la plazaleta que sirve de peristilo al templo y de miradero al turista, domínase el dilatado valle en el que alzan sus caseríos cuatro pueblos, y la vista se espacia por los matizados campos que forman catorce mil hanegadas de huerta.

Y pensar que regiones como ésta son desconocidas y por ello permanezcan oscuras é inapreciadas! ¡Y sentirse hijo de un país semejante sin protestar ante las regiones hermanas, tal vez preferidas, tal vez olvidadas también! ¡Y estar plenamente convencido de las riquezas que aquí se encierran, así en agricultura é industrias derivadas, como en energías hidráulicas y en minería, y no clamar pidiendo una vía férrea redentora de personas y cosas! Imposible, imposible.

Por eso mi campaña comenzada ayer en el ilustrado periódico conservador *Las Provincias* y continuada desde hoy en el mismo y en el autónomo semanario regional *RENAIXIMENT*, que brinda sus columnas á toda pluma que trace conceptos sanos de patria, revele sentimientos puros de progreso y afirme principios de amor, de fraternidad y trabajo, determinantes de paz y cultura.

Desde este apartado lugar envío efusiva salutación á la revista que me ha hecho el honor de acordarse de mi nombre y de hacer suyo mi legítimo empeño, y con el saludo, la protesta de mis profundas convicciones en cuanto escribo y la constancia en mis propósitos, que son las características de mi vida.

GIL ROGER.

Chelva 22—12—1907.

ANY NOU

CADA any, quant aplega esta época que marca una nova fita en l'existencia humana, corre de boca en boca 'l vell refrá d'*any nou vida nova*, y tots quí més, quí menys, se proposen cambiar de modo d'esser; els que tenen negocis ó dinés, augmentarlos; qui no té patrimoni s'aguarda en l'any novell; el pererós forma plans y fermos propósitos d'una vida activa de trevall; tots volen regenerarse, fer algo nou y profitós, mes generalment á pesar d'eixes bones intencions de quí está empedrat l'infern, comensa l'era nova, pasen els mesos, y ninguna empresa s'mamprén, ninguna iniciativa s'ovira, tot resta igual, seguiu la rutina aplastant de sempre, tant en los individus, com en los governs y en la Nació... y el nou any du la mateixa suma de tristesses, d'amargors y desenganys: tot continúa ensopit com aquell poblet gris y melancólich quí ens pinta en *L'alegría que passa el genial dramátich Rusinyol*...

No obstant, eixós pesimismo no resen ab els regionalistes que posem més vitalitat y energíes pera dominar eixes inercies y pasivitat tradicionals les quals no coneixém aquells que tenim el cor inflammat en sant amor á la pátria.

Del any quí ha pasat no podém estar queixosos. El pas en davant ha segut gran; hem conquerit moll terren, hem realisat molta llavor y debém regosijarse pues si encara ens queda gran feyna, tot vindrá poch á poch, que l'*obra de la Seu no 's feu en un día*.

Fará poch més d'un any erem en escàs número els regionalistes, un grupó insignificant de somniadors que no s'atrevien á pronunciar el mot *Autonomia*; avuy som ya una forsa considerable que de cada día va engrosant més y més... y en la premsa, en lo mitin, en lo centre, s'han escoltat dolces paraules d'un bell pervindre, paraules quí el poble no estava acostumat á sentir y de les que va fente càrrech y deprenint el credo de sa deslliurança.

¿Quín espectacle més hermós no fón aquell quant en la febra de les eleccions

els casinos radicals enarbolaren la senyera valentina quí el poble aclamaba frenétich, comogut, no abeat á vórela mes quí en festes, y profesons, com una *antigualla* curiosa, mentres llavors li s'apareixia en son verdader gran y sublim significat, simbolisant la Pátria...?

La magna Asamblea de Juny es lo gloriós fet que més bé marca l'evolució de les idees en nostra terra y el despertar del valencianisme, y es també lo que més clar demostra la meritoria llavor de «Valencia Nova», sa activitat y patriotisme. Afelgim ara en los darrers díes el parlament de l'elocuent orador y notable publicista en Manuel d'Espinoso en l'Ateneu; la fundació del setmanari *RENAIXIMENT*, y es evidentsim que s'ha avansat molt, y que 'l día que hi atgen unes eleccions se recullirá l'espléndit frut d'estes campanyes alcançant la victoria els solidaris, que defendrán les aspiracions de nostra terra.

Mes pera conservar les posicions conquerides no hem de fer com aquell general cartaginés quí en conte d'aprofitarse dels trionfs, se retirá á gotjar les delicies de Capua y llavors s'enervaren les tropes y ho pergué tot. ¿Qué hem de fer, puix, en l'any nou?

**

En la Naturalesa, per tot arreu ahont se gira la vista, no veém més que la lluyta contínua per la vida y la llibertat, plantes animals y còses, per insintint propi ó obedint á lleis naturals, tots lluyten defenent son esser, reaccionant vigorosament contra alló quí els es contrari... Els vegetals lluyten per un pam de selva ó de camp; els animals per lo sustent, pel tros de terra que xafen les plantes; la mar per arrebatarli á la costa unes quantes brases de domini; l'abella per traure son perfum y dolsor á les flors, el peix gros per mentjarse al menut, y en este combat de les còses vens sempre el més fort, pues es llei natural quí alló que no treballa y no s'agita activament ni servix pera algo de profit, s'atrofia y mor... ¿Qué farém, pues, els regionalistes pera seguir la llei de la vida? Lo que sempre hem fet, redoblar els esforços en la lluyta contra tot lo innoble y lo roin, contra la tiranía centralista y l'esclavatge que sufrix nostra pátria en sa llengua, en les costums, en son governament, en tot l'esser.

Com aquells cavallers de l'Edat Mitja que per sa *fermosa* dama batalla-ben, y per ella anaben feent hasanyes de poble en poble pera que la fama els cantara y ser dignes de son amor, nosatros combatirém per la dama de nostres pensaments: Valencia; quí tinga facultats escribint artículs, parlant en aplechs y societats, escribint follets de propaganda, noveles y poesíes (n'olvidém quí els trovaires catalans han fet revivre la pátria entre versos y cansons), els que tinguen vols de polítics seguint les corrents solidaris y prenent el be y el progrés de Valencia per programa polítich, y el que siga més homil y víxica apartat de la lluyta candent, eixe té també son puesto: el vot en les eleccions, y la protecció de les societats y periódichs regionalistes, propagar l'us de nostra llengua, de nostres usatges y de tot lo valenciá.

Aixó farém els regionalistes que no som polítichs vividors, ni embaucadors del poble, y com no tenim més idea que Valencia, combatirém per ella oscuris ignorats, esborrat lo nom, sinse esperar ninguna recompensa als desvellaments y als trevalls més quí l'honrosa satisfacció d'haver cumplit els deures sagrats del patriotisme.

**

Ningún camí de flors porta á la gloria, ningún camí de flors ens durá á la consecució dels ideals que palpiten en nostres cors... Pero obstáculos y espines, y contratemps y campanyes indignes

dels enemichs, aliats ab l'odiós Centralisme, tot ho arrollarém y vindrá un día en quí aplegará la Justicia á recompensar nostres esforços; y vindrá un any nou en que viurém la vida nova de trevall, de pau y autonomia; un any nou en que la gran causa per la qual lluytem, s'alçará triunfant en lo sembrat terror de nostra hermosa Pátria.

FRANCESCH PALENCIA.

FESTIVES

TRIST DESENLLÁS

—¡Ay, amich meu! Si be 's mira lo quí este mon miserable ens ofereix, cuántes vides donaría el plom al aire... La joventut, sempre alegre com l'auocoll en el arbre, va cantant les ilusions que del cor gojoses naixen y apenes la inteligencia poch á poch va desportantse y de la vida y son curs vol per desgracia fixarse, negre horisont allá llunt asesino d'esperances encontrará axís no vullga per més que á Deu s'encomane. —Pero digues, Robustiano, ¿estás foll ó es que tens ganas de ferme plorar?

—La vida, mon ben volgut Ququfate, arriba á sert punt, que l'home sia per forsa ó per ganas, ha de variar de costums, d'humor, de figura y tratje. —Y tú, ¿quí entens de la vida? —Com la puga entendre un atre. —Tots els homens, Robustiano, per més talent que lograren, quan els ulls la mort els tanca devien entonses naixer, y encara fácil sería podrien equivocarse si de la vida y son curs lo seu pareixer donaren. —Yo, pues, sinse gran talent, vaig desidit á explicarte quí 's la vida, la del home, puix de la dona no parlo. Es la vida, al meu pareixer, una pesa de formatge que quan més es va fent vella, dura ó agra sol formarse. Si eixa pesa la conserves y la lliures del contacte d'algun element que busca pera son gust apegarse, pasarán els mesos y anys tendra y fresca conservantse hasta que Deu li s'entoeixe que la terra se la trague. Si al revés, sia per gust, ya per que 'ls parents ó pares, ó per atres compromisos posen la pesa al contacte d'eixe aludit element que sempre busca apegarse, entonses... ¡ay, amich meu! pots á Deu encomanarte porque quan manco t'ho penses... ¡Adeu, pesa de formatge! Així que, podrás comprendre, sense atjir més paranles, que dins de poc... ¡oh desgracial este amich inseparable que felís á totes hores com l'auocoll en el arbre cantava ple d'ilusions alegre com unes Pascues, deixará la seua vida com la pesa de formatge y... adeu mon, adeu amicha, y... requiescat in pace, amen. —Estás foll, no cap ya ducte. ¿Saps tú be lo que t'parles? —Per aixó m'ho deixaria mes no pot ser, Ququfate. —Acabem d'una vegada: ¿qué 's lo que t'pasa, diantre? —¡Ay, amich! Que dins d'un mes si no revente me casen!...

EDUART BOLX.

SOLTS

AVIS IMPORTANT.—En lo fi de facilitar la marxa administrativa de nostre periódic, preguém á tots aquells que recibixquen este número y no desitjen la suscripció, se prenguen la molestia de tornar-lo á nostra Redacció en lo seu nom y domicili, pera fer la baixa corresponent en nostres llistes. De no tornar el periódic, se 'ls considerarà com á suscriptors.

* * *

Volém feer constar el nostre agraiment més sincer á la premsa catalana y sobre tot al «Poble Catalá» y á «La Veu de Catalunya» quí han saludat ab entusiasme, la nova de nostra aparició, atentament coratjament pera seguir lluytant pels nostres ideals. Salut, companys; agraim vostre aiudo y us enviám el nostre.

LLIBRES Y REVISTES

En esta sección publicaremos de todos los libros que los autores editores envíen dos ejemplares.

«La Cataluña», Revista semanal.—Barcelona.—En plena catalanización y después de una lucha de algunos años para imponer y ferreviure el seu idioma; después de un sequeu naiximent periódich des escrits en llengua catalana y en posesió completa del més falaguer triomf, eixos mateixos elements qu' han treballat constantment per la personalitat de sa Patria y la reivindicació de sa llengua, llançan al públich «La Cataluña» y escriuen en llengua internacional espanyola, com una hermosa ofrena que fan de la seua ánima forta y de la seua intel·lectualitat potent, a totes les demás regions.
«La Cataluña» es una revista digna de ser letgida; desfilen per ses columnes les més

notables firmes catalanes en la política, en la literatura y en l'art; aborda totes les qüestions d'interés; dona a conèixer els Documents de l'Opinió y Els jardins del Renaiximent Catalá, divulgant aixís per tota Espanya, les sanes doctrines del Regionalisme.
Nosotros, al naixer, saludém coralment a l'important Revista catalana.

Páginas Festivas, per Alexandre Font.—Biblioteca Joventut.—E llibre d'en Font es una colecció de quadros reals y ben acabats de la vida Barcelonina, escrits en estil festiu y en una gran soltura de diàleg.

L'autor ha sabut vencer totes les dificultats para portar a cap la seua obra, trasladant al llibre eixa part còmica de la vida; y ya ho diu Oriol Martí en el próleg: «El género còmic no es inferior, així no cal dirho: pero es més difícil que 'ls altres. Precisament per aixó 's requereix una gran cultura en qui s'hi dedica, un gust molt refinat y una grandíssima serenitat y honradesa para no caure en el defecte tan comú, que 's l'afalagar el mal gust de la massa.»

Recomanem a nostres lectors l'adquisició de Páginas Festivas, pues sa lectura

entusiasma l'entrecolli que 'ns fan fruncir les asprors de la vida.

Enciclopedia Catalana.—Publicació única a Catalunya.—Esta important Revista qu' ha anunciat als seus lectors publicarse setmanalment desde primers d'any, conté en cada número: Un plec de 16 planes a dos columnes del Diccionari Enciclopédic Catalá, 16 planes de la interessant obra Viajes de Ali-Bey-el-Abassi per l'Imperi del Marroch, Africa y Asia y 8 planes en foli contenint una artística é ilustrada Revista Literaria, propagadora del Nacionalisme en Art.

Tan important y notable publicació, digna pel seu indiscutible mérit, de ser letgida per tots els valencians amants de la seua llengua y la seua Patria, amans en conjunt un fascicle de 40 planes y es ven en nostra Ciutat al preu de 25 céntims sixemplar, en la llibreria de Maragual, Pintor Sorolla, 90.

Cataluña, Revista quincenal ilustrada.—Barcelona.—Els mateixos mereixcuts elogi que prodiguem a «La Cataluña» els fem estensius a esta elegant Revista hermosa pels seus grabats y presentació, y notable per les seues firmes.

Els nostres lectors que ho desitgen, poden suscriure en la Llibreria Regional, carrer de la Mar.

«Pierrot», Revista semanal ilustrada.—Valencia.—En la setmana passada escumensá a publicarse en nostra Ciutat esta elegant Revista literaria y artistica.

La seua presentació es camerada y de un bon gust refinat; es para 'l públich cult, para 'l públich que sap saborejar els fruits exquisits; para 'l públich que no llig els «Sucessos»; en una paraula, para 'ls menos.

Formen la seua redacció un aplec de jóvens entusiastes y somniadors: Marco, Julio Milego, Antolin Lorente, Rey, Pertegás, Márquez, Nebot, Galván y altres.

El darrer número es complet, porta original inédit de Carme de Burgos Seguí (Colombine), d'Emili Carrere y de Gonzalo Cantó.

Además ragala als seus lectors un full setmanal de la interessant novela «Viajes del capitán Gulliver a diversos païses remotos».

Es una Revista digna de la importancia y del bon gust de Valencia.

Nostra més entusiasta felicitació a eixe aplec de jóvens entusiastes y somniadors.

Jmp. Doménech y Taroncher.

A les Senyores

Recomanem gasten para la cara els millors polvos d'arrós químicament purs.

La Nacional

Se venen en totes les bones Perfumeries y Droguerías.

En competència en totes les millors marques estrangeres.

Taller de Pintura y Decorat d'habitacions de

SIMÓ Y RIBAS

Especialitat para els treballs en vidre.

Cirilo Amorós, 51, baix, y Pizarro, 13, entresol

IMPRESA Doménech y Taroncher

Travesta del Micalet, 1.—VALENCIA

En este acreditat establiment se imprimixen tota classe de Obres, Periódichs, Factures, Membrets, Talaris, Tarjetas, Sobres, Recordatoris y tots cuants treballs comprén la tipografia.

Pera boquilles, bengales, palmitos, paraigües y sabates de goma BOSTON la casa *

BRUGUERA

Nombrós personal en son taller eléctric, ahon s'apanyen dits articles.

BRUGUERA * Sent Vicent, 41
(front al carrer de Sent Ferrán)

Rellongeria de J. BÀGUENA

Rellonges de totes classes a preus reduïts

Especialitat en compostures de rellonges y alhatjes: * Sent Vicent, 144

Gran Fábrica d' Electro-Metalisació

PASCUAL Y TORRES

Carrer de la Corona, 17

Restauració, Argentat, Daurat y Damasquinat, Niquelat, Encoirat y Enlaurat. Única casa en Valencia en maquinaria perfeccionada para fer ab economia esta classe de treballs.

Armes y Municions

Efectes para tots els Sports.

Eduart Schilling S. en C.

Paris y Valero, 13

Patentada de la marca **JABALI** * VALENCIA

Destrucció segura de la Serpeta y del Doll-Roig del taronjer, segons els estudis realisats en esta Escola Práctica d'Agricultura per son director Sr. Martí.

Crema Ramartz

(Fórmula MARTÍ)

Composició garantida.

Primeres materies para sa preparació

Martínez y Mora, Ingeniers

Fábrica de Productos Químics del Puig.

Despaig: Colón, 74, VALENCIA

Sabateria

DE **F. COSTELL**

Plassa de Emili Castelar, 5 (antes San Francés)

Evita enseguida la caiguda del cabell y el fa eixir en poc de temps.

4 pesetes botella

Perfumería de PUIG

Ballada de San Francés, 4

Quintes * 1908 * Sorteig

Societat anónima **La Mundial Segurs**

Capital: 1.000.000 de pesetes

Domicili social: Jovellanos, 5, MADRID

Constituida legalment é inscrita en lo Registro Mercantil.

Per la prima de 810 pessetes, redenció del servici militar de guarnició: 1500 pessetes als fadrins declarats soldats y 2000 als excedents de cupo que siguen cridats a cubrir baixes naturals.

LA MUNDIAL torna les primes cobrades en tots los casos de rescisió.

Subdirecció provincial: Caballers, 59, principal, VALENCIA